

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Тетяни Володимирівни Потапчук про дисертацію

Ликтея Богдана Володимировича на тему: «Формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу у процесі фахової діяльності»
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність дослідження зумовлена потребою мистецької освіти у фахівцях-лідерах, здатних не лише здійснювати високопрофесійну музичну діяльність, а й ефективно керувати колективом на засадах партнерства, мотивації, емоційного інтелекту та саморозвитку.

У дисертаційній роботі автором запропоновано нове вирішення проблеми формування лідерських якостей майбутніх керівників оркестрових колективів на основі поєднання музично-коучингового підходу, принципів особистісно орієнтованої педагогіки, технологій саморефлексії та психоемоційної саморегуляції. У змісті дисертації проаналізовано поняття «лідерство», «лідерські якості», «керівник оркестрового колективу», «фахова діяльність», «музичний коучинг», уточнено їхнє педагогічне й мистецьке трактування.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково дослідної роботи кафедри теорії музики та естрадного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, що є складовою наукової проблеми «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів».

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У роботі розроблено компонентну структуру лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу, яка включає: *персонально-орієнтований* компонент (включає внутрішні особистісні риси майбутнього диригента, необхідні для ефективного лідерства в оркестрі: емоційний інтелект, стресостійкість, харизма, саморефлексія та аналіз); *комунікативно-коучинговий*

компонент (розкриває вміння взаємодіяти з іншими членами оркестрового колективу та ставити реалістичні, але амбітні цілі, прописувати чіткі кроки для їх реалізації у заданий термін); *організаційно-управлінський* компонент (виявляє навички ефективного планування та організації роботи оркестру); *когнітивно-рефлексивний* компонент (включає знання та навички аналізу музичних творів із здатністю до самоаналізу й осмислення власної діяльності); *естетично-презентаційний* компонент (відображає здатність диригента не лише створювати естетично гармонійне виконання музичного твору, але й майстерно представляти його публіці).

Нові факти, що одержано здобувачем.

У дисертації *вперше* створено методику формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу в процесі фахової підготовки на засадах музично-коучингового підходу; *уточнено* сутність понять «лідерство», «лідерські якості», «музичний коучинг», «оркестровий колектив» та *конкретизовано* їхнє педагогічне й мистецьке трактування; *здійснено* авторське визначення поняття «лідерські якості керівника оркестрового колективу» та схарактеризовано його компонентну структуру, що включає персонально-орієнтований, комунікативно-коучинговий, організаційно-управлінський, когнітивно-рефлексивний та естетично-презентаційний компоненти; *розроблено* міждисциплінарну коучингову стратегію формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу з урахуванням музичного коучингу як інноваційного підходу, що інтегрує елементи психології, педагогіки, менеджменту й мистецтва.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання.

Матеріали дослідження можуть застосовуватися для написання програм підвищення кваліфікації керівників оркестрового колективу, навчальних планів для магістрів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», спеціалізації «Керівник оркестрового колективу».

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Висновки, які були сформульовані дисертантом до розділів та загальні висновки є обґрунтованими й достовірними. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на науково-практичних конференціях.

На основі результатів аналізу змісту дисертації, отриманих висновків, можна констатувати, що мета в ході виконання наукової роботи досягнута, методологія дослідження виписана чітко й правильно, не викликає сумнівів представлений категоріальний апарат дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Аналіз дисертації Богдана Володимировича Ликтея засвідчує продуманість і вмотивоване представлення дослідницького апарату, глибоке опрацювання здобувачем понятійного поля дослідження. Цілком виправданою є структура дисертації, що засвідчує виважений підхід автора до порушеної проблеми, обраний ракурс якої на тлі цивілізаційних і соціально-економічних змін у світі, модернізації системи вищої освіти надає роботі вагомості, інноваційності та експериментальної пошуковості, що видається нам особливо науково значущим.

Робота складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У **вступі** переконливо доведено актуальність теми дослідження, розкрито ступень її розробки, чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; представлено джерельну базу, наведено відомості про апробацію результатів, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі «Теоретичні основи формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу»** автором проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід формування лідерських якостей на основі коучингового підходу. Особливу увагу приділено ролі музичного коучингу, який забезпечує унікальні можливості для професійного та особистісного розвитку майбутніх керівників оркестрових колективів.

Виявлено важливість міждисциплінарного підходу, що об'єднує філософські, соціальні, психологічні й педагогічні аспекти у формуванні лідерських якостей. Визначено ключові риси сучасного керівника-лідера, зокрема, здатність інтегрувати в собі ролі філософа, воєначальника й ремісника.

Дисертантом було визначено сутність базових понять, що використовуються в дослідженні, таких як «лідерство», «музичний коучинг», «оркестровий колектив», «керівник оркестрового колективу», «фахова діяльність», «лідерські якості керівника оркестрового колективу», що дозволило створити теоретичну основу для подальшого розгляду теми.

Здобувачем розглянуто лідерство як багатогранне психолого-педагогічне явище, що має особливе значення для керівників оркестрових колективів. Встановлено, що лідерські якості вимагають не лише технічної майстерності, але й емоційного інтелекту, здатності до мотивації, управління міжособистісними відносинами та розвитку колективної довіри.

Імпонує те, що проаналізовано компонентну структуру лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу, яка містить наступні складові: *персонально-орієнтований, комунікативно-коучинговий, організаційно-управлінський, когнітивно-рефлексивний, естетично-презентаційний.*

У другому розділі «Методичні засади формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу» розглянуто методичні засади формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу.

Проведений аналіз дозволив обґрунтувати наукові підходи до формування лідерських якостей: міждисциплінарний підхід, який передбачає інтеграцію знань з різних галузей – музикознавства, психології, педагогіки, менеджменту - для створення цілісного розуміння процесу керування оркестром; особистісно-орієнтований підхід, що акцентує увагу на індивідуальності диригента, враховує його особистісні характеристики та стиль лідерства; коучинговий підхід, який сприяє розвитку самосвідомості, відповідальності та здатності до вирішення проблем через інтерактивну взаємодію.

Дисертантом визначено педагогічні умови, які сприяють розвитку лідерських якостей: індивідуалізація навчального процесу через створення освітніх траєкторій для кожного студента з урахуванням його здібностей і потреб; розвиток емоційного інтелекту, який дозволяє керівнику ефективно взаємодіяти з оркестром, розуміти емоційні реакції музикантів та керувати командним духом; створення сприятливого комунікативного середовища для ефективної взаємодії між диригентом і музикантами; розвиток управлінських навичок і стратегічного мислення, що включає планування репетицій, організацію роботи колективу, мотивацію і вирішення конфліктів.

Автором розроблено методику, яка включає три етапи: освітній етап – проведення лекцій, ворк-шопів, майстер-класів; інтерактивних занять, тренінгів, коучингових сесій, рольових ігор для розвитку комунікативних, управлінських та емоційних навичок; практичний етап – спрямований на розвиток практичних навичок управління колективом безпосередньо під час диригування з оркестром; оцінний етап – спрямований на детальний аналіз попередніх досягнень, виявлення сильних і слабких сторін керівника оркестрового колективу, проведення відповідної корекції обраної стратегії (за потреби).

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу» автором експериментально перевірено ефективність запропонованої методики формування лідерських якостей майбутніх керівників оркестрових колективів.

Організаційно-методичне забезпечення характеризується цілісністю і змістовністю. Зміст і завдання цього етапу дослідно-експериментальної роботи відбувалося з урахуванням принципу адекватності дослідницьких підходів і засобів, що забезпечило отримання об'єктивних даних про ефективність упровадження методики формування лідерських якостей майбутніх керівників оркестрових колективів.

Наявна позитивна динаміка дає підстави стверджувати, що результати контрольного експерименту довели ефективність запропонованої методики у підготовці майбутніх керівників оркестрових колективів. Впровадження

інтерактивних тренінгів, методів музичного коучингу та технік розвитку емоційного інтелекту сприяло покращенню ключових навичок студентів, що є важливим кроком у вдосконаленні їхньої професійної підготовки.

Як зазначає дисертант, отримані результати можуть бути використані для вдосконалення програм підготовки керівників оркестрових колективів у закладах вищої освіти, а також для розробки курсів підвищення кваліфікації диригентів. Запропонована методика може бути впроваджена в навчальні програми, сприяючи розвитку сучасних лідерів у сфері музичного мистецтва.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Дисертація Ликтея Б. В. на тему «Формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу у процесі фахової діяльності» подану на здобуття ступеня доктора філософії відповідає спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво), галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка.

Робота є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано дисертантом особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок автора в педагогічну науку.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях.

Результати дослідження оприлюднено в 5 наукових працях, з них 2 статті у вітчизняних фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 2 – праці апробаційного характеру.

Порушення академічної доброчесності в науковій роботі дисертанта не виявлено.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Структура дисертації відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст дисертаційної роботи викладено українською мовою в

логічній послідовності та доступно для сприйняття, адекватно використано наукові терміни.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Разом з позитивними моментами, вдалим знахідками, значущими висновками варто висловити деякі побажання та зауваження, а саме:

1. У дисертації недостатньо проаналізовано україномовні дослідження з проблеми формування лідерських якостей диригентів. Залучення більшої кількості українських джерел дозволило б отримати об'єктивнішу картину ситуації у мистецько-освітньому просторі.

2. Перший розділ дисертації, порівняно з другим і третім, є непропорційно об'ємним. Доцільно було б стисло узагальнити частину теоретичної інформації.

3. Інформація про американський та європейський досвід застосування коучингових технік у процесі формування лідерських якостей диригента має переважно узагальнений характер і не супроводжується конкретними прикладами впровадження зазначених технік у практику музичної освіти чи діяльність оркестрових колективів за кордоном.

4. Не уточнено, чи є конкретна різниця між застосуванням музично-коучингових технік саме для оркестрових диригентів.

5. Практичне значення виконаного дослідження значно посилиться, якщо здобувач розробить методичні матеріали з формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та суттєво не впливають на якість виконання дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота Ликтея Б. В. на тему «Формування лідерських якостей майбутнього керівника оркестрового колективу у процесі фахової діяльності» за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації»

(zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukrainy vid 03 lyutogo 2017 r. za № 155/30023); Porядку prysudzhennya stupenya doktora filozofii ta skasuvannya rishennya razovoi spetsializovanoi vchenoi rady zakladu vyshchoi osvity, naukovoi ustanovy pro prysudzhennya stupenya doktora filozofii, zatverdzhеного Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами), а її автор Ликтей Богдан Володимирович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Тетяна ПОТАПЧУК

